

בס"ד. שיחת יום ה' פ' בלק, י"ב תמוז, ה'תשי"ג.

בלתי מוגה

א. [כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון קודם דא"ח, ולפני אמירת המאמר פתח בהקדמה, שאמירת המאמר בהתחלת ההתוועדות היא כדי שהמחשבה אודות אמירת המאמר לא תבלבל את ההתוועדות, שכן, המחשבה אודות המאמר באמצע התוועדות היא בבחי' "מחשבה זרה", כדלהלן:]

ידוע לכל עד כמה מושלל הענין של מחשבה זרה — זרה דייקא, היינו, שאין הכוונה שהמחשבה מצד עצמה אינה רצוי', כי אם, שמחשבה זו היא זרה ביחס להענין שעוסקים בו עתה, שאינה שייכת אליו, ואין זה מקומה, ולכן, גם כאשר המחשבה מצד עצמה היא טובה ונעלית, הנה בהיותה שלא במקומה, לא זו בלבד שאינה מתקנת, אלא אדרבה — שיכולה לקלקל.

ב. ובהקדמה — שעיקר שלילת הבלבול דמחשבות זרות הוא לכאורה בנוגע לענין התפלה דוקא, שצריכה להיות באופן של "דע לפני מי אתה עומד",¹

משא"כ בנוגע לגמילות-חסדים, למשל, הרי מלבד החיוב הכללי על כאו"א מישראל שלא להסיח דעת ח"ו מהקב"ה (שהוא בכלל השש מצוות שחיובן בכל מקום ובכל זמן ללא הפסק²), לא ניתוסף חיוב מיוחד של "דע לפני מי אתה עומד" מצד הענין דגמ"ח כשלעצמו,

ואדרבה: בשעה שגומל חסד עם העני, אזי מחשבתו היא אודות גודל הרחמנות עליו, וכיו"ב בשאר עניני ההתבוננות שמביאות את האדם לידי נתינת צדקה — מחשבות שברובם קשורים עם מציאות העולם, נברא בעל גבול, שלכן יש בו חסרון (כבנדו"ד, החסרון של העני שזוקק לגמ"ח) — היפך מציאותו של הבורא שהוא תכלית השלימות, ונמצא, שלפי שעה אינו חושב אודות אחדות הבורא.

ואפילו בנוגע לתורה שלימודה צריך להיות קשור עם נותן התורה, ומתוך ידיעה שהיא חכמתו ורצונו של הקב"ה — הרי אפילו בתניא³

(1) ראה ברכות כח, ב.

(2) אגרת המחבר שבריש ס' החינוך (3) פמ"א (נח, ב).

(בסופה).

מבואר ש"עיקר ההכנה לשמה לעכב הוא בתחלת הלימוד", או "בכל שעה ושעה עכ"פ מצד שינויי הצירופים כו', אבל בעת הלימוד עצמו, שצריך להיות באופן שיביג וישיג בחכמתו ובינתו את השכל והטעמים כו' שבסוגיא זו, בהכרח להעמיק את דעתו בהשכל שבענין זה, ובדרך ממילא אינו חושב — לפי שעה — אודות אחדות הבורא.

ורק בנוגע לתפלה — הנה בכל ענין וענין שמתפלל ומבקש אודותיו צריכה להיות הכוונה "לפני מי אתה עומד" בכל רגע ורגע [לא רק בתחלת הענין, כמ"ש אדמו"ר הזקן בנוגע ללימוד התורה שמספיקה ההכנה לשמה "בתחלת הלימוד"], ואע"פ שכל בקשה בתפלה היא למלאות את החסרון, שקשור עם מציאותו של הנברא (כנ"ל בנוגע לגמ"ח) — הרי באותו רגע ממש צריך להיות קשור עם הבורא שבכחו למלאות את החסרון בשרשו.

וכיון שהתפלה היא באופן שבכל רגע קשורה מחשבתו עם הבורא, "דע לפני מי אתה עומד" — לכן נוגע בה ביחוד שלילת הבלבול דמחשבות זרות, היינו, שגם מחשבה קדושה ונעלית, אם אינה אודות הבורא עצמו, הרי היא "מחשבה זרה" שמבלבלת לענין התפלה.

ג. אמנם, כד דייקת שפיר, מושלל הענין דמחשבה זרה (מחשבה שאינה שייכת לענין שבו עוסקים עתה) בכל עניני עבודת ה':

ובהקדם דין עיקרי בתורה — "בכל דרכיך דעהו"⁴, היינו, שצריך לעבוד את ה' לא רק בשעת עשיית מצוה, אלא גם בשעת העסק בעניני הרשות, כמו אכילה ושתי' וכיו"ב (כפי שנימנו ברמב"ם⁵), שכל אחד מענינים אלה צריך להיות ענין של עבודת הבורא.

וכיון שהלשון "עבודה" בפסוק הוא בנוגע לענינים הקשורים עם ביהמ"ק, ובמיוחד עבודת הקרבנות⁶, נמצא, שצריכים לעבוד את ה' באופן ד"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"⁷, שעיקרו ונקודתו הפנימית הו"ע הקרבנות.

כלומר, עבודתו של יהודי צריכה להיות באופן שבכל ענין ובכל פעולה — אפילו כשנראה שזהו דבר הרשות לגמרי — יורגש אצלו שלאמיתתו של דבר מקריב הוא קרבן לו ית', היינו, שמקרב (קרבן מלשון

(4) משלי ג, ו. רמב"ם ה' דעות ספ"ג. (6) ראה פרש"י ורבינו יונה לאבות פ"א וראה ברכות סג, א. מ"ב.
(5) ה' דעות שם. וראה גם שם רפ"ה. (7) תרומה כה, ח.

קירוב⁸) דבר זה להקב"ה, אשר, עי"ז נעשה "ריח ניחוח לה"⁹: "ריח" — שעולה מלמטה למעלה, ופועל "ניחוח", "נחת רוח לפני"¹⁰, ועי"ז נעשה גם "ניחוח" "מלשון נחות דרגא"¹¹ — שהקב"ה יורד ושורה למטה, שזהו תכלית ענין הקרבנות, אשר, ענין זה נעשה גם בכל פעולה ופעולה של יהודי, גם בדבר הרשות, שעושה הדבר הגשמי כלי לאלקות, ולא רק "כלי", אלא גם "אבר" שממשיך חיות¹², היינו, שממשיך אלקות מלמעלה למטה.

והנה, בקרבנות צ"ל מחשבה לשמה, ואילו מחשבה שלא לשמה אסורה לא רק לכתחילה, אלא פוסלת גם בדיעבד¹³. ומחשבה שלא לשמה היא גם כאשר חושב לשם קרבן אחר שהוא קדוש יותר מהקרבן שמקריב, כך, שלא שייך לומר שזוהי מחשבה פסולה, כי אם, מחשבה זרה, שאינה שייכת לענין זה.

ומזה מובן ששלילת מחשבה זרה נוגע לא רק בענין התפלה, שהו"ע עבודת הקרבנות ברוחניות¹⁴ (ועאכו"כ שנוגע בקרבנות כפשוטם כנ"ל), אלא גם בכל ענין שבו עובד יהודי את ה' (בדוגמת עבודת הקרבנות) — שבשעת מעשה צריך להיות מונח לגמרי ("ליגן אינגאנצן") בענין זה בלבד, ולא לחשוב על ענין אחר, שכן, עם היותו (לא דבר האסור, אלא) דבר המותר, ויתירה מזה, דבר המחוייב, מ"מ, כיון שאינו שייך להענין שעוסק בו עתה, הרי זה "מחשבה זרה" שמקלקלת את שלימות העבודה בהענין שעוסק בו עתה¹⁵.

ד. וכל הנ"ל הוא הקדמה להבא לקמן:

כאשר יהודים מתאספים יחדיו — יש ענינים שמדברים בתור "התוועדות", ויש גם ענין של אמירת דבר-תורה, "מאמר".

והחילוק שביניהם — ש"מאמר" הו"ע של תורה (לא רק "דער אָרום"), ובמילא צריכים להיות הדברים מדויקים ביותר, ונוגע יותר שימת-לב לא רק לתוכן הענינים אלא גם לכל פרט, משא"כ בדברים

(8) ראה ספר הבהיר סי' מו (קט). ועייג"כ
 זח"ג ה, רע"א. ובהנסמן בלקו"ש חל"ב ע' 16
 הערה 42.
 (9) ויקרא א, ט. ועוד.
 (10) פרש"י עה"פ. וראה בהנסמן בלקו"ש
 עם ע' 1 הערה 2.
 (11) לקו"ת פינחס עו, א. עז, א. עח, ד.
 (12) ראה תו"א ויקהל (בהוספות) קיד, ב.
 לקו"ת ראה כב, ד. ובכ"מ.
 (13) ראה ריש מס' זבחים. רמב"ם הל'
 פסולי המוקדשין רפי"ג-טו.
 (14) ראה ברכות כו, ב. זח"ב כ, ב. ועוד.
 (15) ראה גם אג"ק ח"י ע' רעא ("ונת' ג"כ
 בהתוועדות כאן כו").
 ובכ"מ.

הנאמרים בתור "התוועדות", מספיק שיתאים תוכן וכללות הדברים, ואין הכרח וחיוב לדייק בכל תיבה ("זיין אויסגעזעכנט מיט אַ וואָרט").

ולכאורה, יש מקום לומר שבמהלך ה"התוועדות" — שהיא למטה במדרגה מ"מאמר" — לא תקלקל המחשבה אודות המאמר. אבל ע"פ האמור לעיל — המחשבה על המאמר במהלך ההתוועדות, עם היותה מחשבה על ענין נעלה יותר, מ"מ, להיותה שלא במקומה, הרי היא בבחינת "מחשבה זרה" שמקלקלת בתכלית הכוונה של ההתוועדות.

ולכן, נקל יותר להתחיל בהמאמר מאשר להתחיל בהתוועדות — עם היות שהמאמר צריך להיות מדויק יותר, נוגע יותר, ופנימי יותר מה"אָרום" של המאמר שהיא ההתוועדות, שאינה דורשת שימת-לב כמו מאמר — כי, כאשר ההתחלה תהי' באמירת המאמר, אזי החשש מפני בלבול המחשבה אודות ההתוועדות הוא במדה קטנה, משא"כ כאשר ההתחלה תהי' בהתוועדות, תבלבל המחשבה אודות המאמר (ווי וועט זיך אויסשטעלן אין דעם מאמר").

ומטעם זה הסדר הוא — כפי שהי' נהוג מכמה שנים — שמתחילים באמירת המאמר, אע"פ שה"עולם" להוט יותר לשמוע ענינים קלים יותר, וכפי שמצינו בגמרא¹⁶ ש"מקמי דפתח" "אמר מילתא דבדיחותא" — כי, כל זה הוא מצד השומעים, אבל מצד המדבר — הנה לאחרי אמירת המאמר, נקל יותר להתרכז בענין ההתוועדות, ולא להיפך.

*

ה. צוה לנגן (עוה"פ) ואמר מאמר ד"ה למען דעת כל עמי הארץ כי הוי' הוא האלקים אין עוד.

* * *

ו. במדרשי¹⁷ חז"ל הקשורים בפרשת השבוע דמינה אזלינן (פ' חוקת) מבואר שענני הכבוד היו בזכותו של אהרן, הבאר היתה בזכות מרים, והמן הי' בזכות משה. וכשנסתלקו אהרן ומרים בטלו גם ענני הכבוד והבאר, וחזרו אח"כ בזכות משה¹⁸.

והנה, הגם שהתורה היא חכמה, כמ"ש¹⁹ "כי היא חכמתכם

בשוה"ג עוד כמה ציוני מ"מ.

(18) תענית ט, א.

(19) ואתחנן ד, ו.

(16) פסחים קיז, א. וש"נ.

(17) מכאן עד סוסי"ג הוגה ע"י כ"ק

אדמו"ר שליט"א (באידיש), ונרפס בלקו"ש

ח"ב ע' 331 ואילך. במהדורא זו ניתוספו

ובינתכם לעיני העמים", מ"מ, אינה נקראת בשם "חכמה", אלא בשם "תורה", מלשון הוראה²⁰, כלומר, שכל ענין המסופר בתורה מהוה הוראה, ככל זמן ובכל מקום בחיי היום-יום.

כלומר: לא רק המצוות שבתורה, מצוות עשה ומצוות לא תעשה, הם הוראה בחיים, אלא גם ספורי התורה הם הוראה בחיים, שהרי גם המצוות לא נכתבו בדרך ציווי, אלא בדרך סיפור — שהקב"ה אמר למשה ומשה אמר לבנ"י. וכשם שהמצוות, הגם שנכתבו בדרך סיפור, מהוות הוראה, כך גם סיפורי התורה מהווים הוראה, כי גם הסיפורים מהוים חלק מן התורה²¹.

— ולכן כותב הרמב"ם²² (ומרומו גם בגמרא²³) שאין חילוק בין הפסוק²⁴ "ואחות לוטן תמנע" לבין הפסוק²⁵ "שמע ישראל", הגם שהפסוק "שמע וגו'" הוא אחת המצוות העיקריות, ואילו הפסוק "ואחות וגו'" אינו אלא סיפור, שכן, שניהם הם סיפורים, ושניהם מהווים הוראות, ושניהם הם חכמתו ורצונו יתברך.

וכשם שכל ספורי התורה הם הוראות, כך גם סיפור הנ"ל מהוה הוראה בחיים.

ז. ג' הענינים: ענני הכבוד, מן ומים — מובן ענינם, וישנם כולם בתורה.

ענני הכבוד — הגינו מבחוץ. הם הגינו מארבע הרוחות, הרגו את הנחשים שהיו במדבר, השוו את ההרים²⁶, גיהצו את הלבושים, כמ"ש²⁷ "שמלתך לא בלתה מעליך" — שכל ענינים אלה הם הגנה מבחוץ.

מן — ענינו אכילה. באכילת המן היו יכולים לטעום כל הטעמים שהיו רוצים לטעום²⁸. וענין האכילה הוא — קליטה בפנימיות.

הבאר — מים — הרי המים אינם דבר המזין מצד עצמו. וכפי שמבאר הרמב"ם²⁹ הטעם שאין מערבין במים — לפי שדבר המערב צריך

20) זח"ג נג, ב. גו"א (למהר"ל מפראג)
 ר"פ בראשית — בשם הרד"ק.
 21) ראה גם זח"ג קנב, א.
 22) פיהמ"ש להרמב"ם סנהדרין פ"י יסוד
 ח.
 23) סנהדרין צט, ב.
 24) וישלח לו, כב.
 25) (ומרומו גם בגמרא)
 26) מכילתא בשלח — פתיחתא.
 27) במדב"ר פ"א, ב. תנחומא בשלח ג.
 28) עקב ח, ד ובפרש"י.
 29) יומא עה, א.
 30) פיהמ"ש להרמב"ם עירובין רפ"ג.

להיות דבר המזין דוקא, ומים אינם דבר המזין. פעולת המים היא — להוליך את המזון לכל חלקי הגוף.

וכמו כן ישנם גם בתורה כל ג' ענינים אלו. יש מה שהתורה נותנת בפנימיות, יש מה שהתורה מגינה מבחוץ, ויש מה שהתורה מוליכה ב' ענינים הנ"ל לכל בני".

ח. דובר לעיל שתורה היא מלשון הוראה, היינו, שהתורה מלמדת את ההנהגה שבה צריכים להתנהג בחיים. וזהו מה שהתורה נותנת בפנימיות — כמו מן — שצריך להבין זאת ולקלוט בפנימיות, כדי לדעת כיצד צריכה להיות ההנהגה שלו, של בני ביתו ובניו אחריו.

מצד ענין התורה שהוא דוגמת המן, ישנם חילוקים בין יהודי אחד לשני, דכיון שזהו ענין של פנימיות, הרי זה אצל כל אחד לפי אופנו. כשם שבמן היו חילוקים — מ"לחם" ועד "דכו במדכה וגו'"²⁸: אצל צדיקים הי' המן מוכן, ואצל רשעים הי' באופן אחר [בענני הכבוד ובכבוד לא היו חילוקים, אלא במן דוקא, להיותו ענין של פנימיות] — כך גם בתורה: יש כאלה שכאשר אין אפשרות אחרת יוצאים הם ידי חובת מצות תלמוד תורה בקריאת שמע³⁰, ויש כאלה שחיוב תלמוד תורה אצלם הוא כל היום דוקא³¹.

וכמו כן גם בהידורי מצוה³² — ויתרה מזה: ישנם הידורים שמי ששייך לכך ("דער וואָס האַלט דערביי") מחויב בהם, אבל מי שאינו שייך לכך — אסור לעשות הידורים אלה, משום דמחזי כיוהרא וכיוצא בזה³³. סתם אדם אסור לעשות כן, ואילו אדם חשוב חייב לעשות, ואם לאו — הרי זה ענין של חילול השם ח"ו³⁴.

ט. ענין נוסף יש בתורה, שהוא בדוגמת ענני הכבוד, שמגין מבחוץ.

כאשר צריכים לצאת למדבר, שזהו כללות העולם הזה הנקרא עולם הקליפות וסטרא אחרא³⁵, מדבר גדול ונורא אשר אין מים, כי אם קליפות, "נחש שרף ועקרב"³⁶, אזי מגין כח המסירת נפש שישנו אצל כל אחד

(33) ראה אנציק' תלמודית ערך גאווה ס"ע מ ואילך. וש"נ.

(34) ראה יומא פו, א. רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ה הי"א.

(35) תניא ספ"ו.

(36) עקב ח, טו.

(30) מנחות צט, ב. שו"ע אדה"ז הל' ת"ת פ"ג ה"ד.

(31) ראה תו"א מג"א צח, ג.

(32) לקו"ת מטות פד, ד. וראה קונטרס

העבודה פ"ז.

מישראל, אצל כל בני ישראל — מצד זה ש"ישראל" ראשי תיבות "יש ששים רבוא אותיות לתורה"³⁷, והרי כשרותו של ספר תורה באה ע"י כל האותיות דוקא³⁸, ובמילא יש לכל יהודי, גם קל שבקלים, את כח המסירת נפש למסור נפשו על קידוש השם.

וזהו ענין "ענני הכבוד" שבתורה. כשם שענני הכבוד הקיפו וכללו את כל בני" — מזמן קריעת ים סוף עד שנכנסו לארץ ישראל, וגם אלה שלקחו אתם את הפסל³⁹, גם אותם כללו ענני הכבוד, כמו כן ישנו החלק בתורה — הענין ש"יש ששים רבוא אותיות לתורה" — שהוא כולל את כל בני"י, מהגדול שבגדולים עד הפחות שבפחותים, ומעניק להם כח וחוזק לעבור את המדבר הגדול והנורא, לא להתפעל מהנחשים שרפים ועקרבים, ולעמוד בתנועה של מסירת נפש.

וכפי שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר⁴⁰, שכאשר זרקו פצצות בורשא, וכולם נמלטו להסתתר, התאספה פעם במקום אחד קבוצה שלימה: הרבי, אנשים בינונים, אנשים פשוטים, וכאלה שחשבו שאינם שייכים כלל ליהדות. כאשר לא הרחק מהם התפוצצה פצצה — זעקו כולם פה אחד: "שמע ישראל"!

כשמגיע ליחידה שבנפש, לעצם הנשמה — אמנם קשה להגיע לזה, אבל בשעה שמגיעים לזה, אם ע"י אופן האמור או בדרכי נועם — אזי צועק הקל שבקלים "שמע ישראל" באותו תוקף כמו מנהיג ישראל. יתכן אמנם שהסיבה לכך שזעקו "שמע ישראל" היתה מצד הימצאם בד' אמותיו של הנשמה כללית שהם פרטים שלה, אבל זוהי סיבה שעוררה את ה"יחידה" שלהם. זעקת "שמע ישראל" היתה מצד ה"יחידה" שלהם.

י. ובכדי שאצל כל יהודי יהיו ה"מן" ו"ענני הכבוד" שבתורה, הרי זה ע"י ה"מים" שבתורה — דכשם שמים יורדים ממקום גבוה למקום נמוך, כך גם התורה ירדה והתלבשה למטה⁴¹, חכמה מפוארת בכלי מכוער⁴², ומצד ירידת התורה, ביכלתו של כל יהודי — ע"י אמירת תורה

ניצוצות שכל ניצוץ הוא נשמה אחת — תניא פל"ז עיי"ש.

38) ראה זח"ג עא, א. תקו"ז תכ"ה.

39) ראה שמו"ר רפכ"ד. וש"נ.

40) סה"ש קיץ ה'ש"ת ע' 12.

41) תענית ז, א. תניא פ"ד.

42) תענית שם.

37) מגלה עמוקות אופן קפו (מובא בילקוט ראובני ר"פ בראשית. בילקוט חדש, ערך תורה סימן קצח. ועוד). ויש שהעירו מזהר חדש רות עה"פ וזאת לפנים בישראל. ואף שמספר בני ישראל הוא יותר מששים רבוא כ"י, הנה נודע שמספר זה הוא מספר השרשים וכל שרש מתחלק לששים רבוא

שבכתב (אפילו מי שאינו יודע פירוש המלות), וע"י לימוד תורה שבעל-פה (אפילו מי שאינו יודע אלא את הפירוש הפשוט) — לקבל את ה"מן" ו"ענני הכבוד" שבתורה.

כשם שהמים מוליכים את המזון לכל חלקי הגוף, כך גם ה"מים" שבתורה — היינו, מה שהתורה ירדה ונתלכשה למטה — מוליכים את ה"מן" שבתורה ואת "ענני הכבוד" שבתורה לכל מחנה ישראל, לכל אחד ואחת⁴³ מישראל, בהמצטרך לו ולה בכל הענינים.

יא. עפ"ז תובן השייכות של מן למשה, של ענני הכבוד לאהרן, ושל הבאר למרים:

משה הי' רועה ישראל, וזן ופירנס את כל אחד לפי ערכו, כמסופר במדרש⁴⁴ שבשעה שרעה את הצאן נתן לקטנים עשב רך, ולגדולים עשב עב וקשה, דכיון שמרעה הוא ענין של פנימיות, הוצרך להיות מתאים לפי ערכו של כל אחד. ולכן, המן, שהו"ע של פנימיות ובהתחלקות, הי' בזכותו של משה.

אהרן הי' "אוהב את הבריות"⁴⁵, היינו, שגם אלה שאינם אלא "בריות"⁴⁶, הי' אוהב אותם, ולכן נאמר על אהרן⁴⁷ "ויבכו את אהרן שלשים יום כל בית ישראל", שענין זה לא נאמר על אחרים. וע"י אהבה זו שהיתה לכל הבריות, עורר אצלם גם תשוקה למצוות⁴⁸, אף שמצד עצמם לא היו שייכים לכך. ולכן היו ענני הכבוד בזכותו של אהרן, כי כל הענינים הם באופן של "מדה כנגד מדה"⁴⁹, וכיון שהי' אוהב את הבריות ללא התחלקות, המשיך את ענני הכבוד שכללו את כל בני"ש בשה.

מרים היא פועה⁵⁰, שהיא התמסרה לגידול הילדים הקטנים דוקא במצרים. ולמה נקרא שמה מרים — לפי שהיתה בזמן קושי הגלות⁵¹, ואעפ"כ התנבאה שתיכף נולד מושיען של ישראל⁵², ועי"ז ביטלה לא רק את גזירת פרעה, אלא גם את גזירת עמרם, אף שהי' לעמרם טעם על

47 חוקת כ, כט. וילקוט שם.
48 אבות דר"נ רפ"ב.
49 סוטה פ"א מ"ז.
50 סוטה יא, ב.
51 יל"ש רמז קסב.
52 סוטה שם. יב, ב. מגילה יד, א.

43 ראה הלי' ת"ת לאדה"ז ספ"א.
44 במדרש תהלים — הוצאת באבער
— קאפיטל עח הערה קנב מובאת גירסה זו
ביחס למשה רבנו ע"ה.
45 אבות פ"א מ"ב.
46 ראה בפרטיות לקו"ש ח"ב ע' 316
ואילך.

גזירתו. מרים פעלה במסירת-נפש להכין ילדים שיאמרו "זה א-לי ואנוהו"⁵⁰, דור שיקבל את התורה. ובזכותה היתה הבאר — מים — שענין המים הוא להוריד ולהוליך את התורה למקום נמוך⁴¹, גם לאלה שהם בקצה המחנה.

יב. כשנסתלקו אהרן ומרים נסתלקו ענני הכבוד והבאר, וחזרו בזכותו של משה. ומזה מוכרח שמשה התחיל להתעסק בעבודה חדשה. הגם שענינו מצד עצמו הי' העבודה של רועה ישראל (מזן), החזירה העבודה החדשה גם את העננים והבאר.

הסימן האמיתי של רועה ישראל הוא — שאינו עוסק רק בעבודה השייכת לו בעצם, אלא, בשעה שמוכרח לצורך השעה, מוותר הוא על עצמו, מניח את עצמו, ומוסר נפשו בשביל בני".

בשעה שצריכים לקרב לבן של ישראל, גם פחות שבפחותים, לאלקות — מניח רועה ישראל את עניניו, ומלמד את בני אל"ף ב"ת, אם א"ב של תורה ומצוות או א"ב כפשוטו.

הגם שהוא כהן⁵³, וא"כ, מה לכהן בבית הקברות⁵⁴ — "רשעים בחייהם קרויים מתים"⁵⁵?

הרי הוא זקן שקנה חכמה⁵⁶, וא"כ, מה לו להחזיר אבידה? הרי זה לא לפי כבודו⁵⁷, ואין זה ענינו; ענינו הוא ללמד את מנהיגי ישראל כיצד להנהיג את ישראל, ולא לבוא במגע עם אנשים שאינם כשרים.

ואעפ"כ, בשעה שנסתלקו אהרן ומרים, ואין מישהו אחר שיעסוק בדבר, פונה ראש ישראל להתעסק בעצמו בענינים אלה, הגם שאין זה לפי ערכו.

יג. איתא בתניא⁵⁸ שכל איש ישראל יש בו ניצוץ של משה רבינו. וא"כ, הרי זה הוראה לכאן"א מישראל, שהגם שכל אחד יש לו הענין שלו, מ"מ, כשחסר הבאר שבזכותה של מרים והעננים שבזכותו של אהרן, וקיימת הסכנה מנחשים שרפים ועקרבים — אזי דורשים מכל אחד שהוא יחזיר את הבאר ואת העננים, מבלי לחשוב אם זהו ענינו אם לאו. והגם שהוא בעצמו בדרגה כזו שאין לו לחשוש כלל מהנחשים שרפים ועקרבים, משום שיש לו צלם אלקים, ולכן אף אחד אין לו

(53) ראה רמב"ם סוף ה' שמיטה ויובל.

(56) קידושין לב, ב.

(54) ראה שמו"ר פ"ה, יד.

(57) ראה ברכות יט, ב. וש"נ.

(55) ברכות יח, ב.

(58) רפמ"ב.

שליטה עליו, כמאמר הגמרא⁵⁹: "איך חי' רעה שולטת באדם אלא אם כן נדמה לה כבהמה" — מ"מ, כיון שבנוגע לאחרים קיימת הסכנה, ויתכן שלא ישנם ה"אהרן" ו"מרים" שדואגים למנוע את הסכנה, הרי זה ענין של פיקוח נפש, שבגללו מחללים את השבת, והוא דוחה את כל התורה כולה, אפילו כשישנם כמה וכמה ספיקות, ואפילו לצורך חיי שעה⁶⁰, ובמילא צריך הוא להיות המתעסק בדבר, שיהיו הן המן, הן העננים והן הברא.

וכאשר יניח את עצמו ולא יחשוב אם זהו ענינו או שענינו נעלה מזה, ויקרב ישראל לאביהם שבשמים, אזי יקרב ה' אותו ואת בני ביתו, ויתן להם כל המצטרך להם, ובענין העיקרי מכל — לקיים את הציווי "ועשו לי מקדש"⁶¹, שזוהי מצוה המוטלת על הצבור דוקא⁶², אנשים ונשים⁶³, שאז יהי "ושכנתי בתוכם"⁶¹, בתוך כל אחד ואחד מישראל⁶⁴.
[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן "ממצרים גאלתנו"].

* * *

יד. בכלל אין זה סדר לחזור מה שדובר בשנה שעברה,
— לא בגלל שבטוחים שכולם זוכרים את הדברים, אלא שבשביל זה יש עצה: במקום שאצטרך בעצמי לחזור על הדברים, ימצאו מישהו שזוכר את הדברים וישאלו אצלו —
אבל אעפ"כ, ברצוני לחזור על נקודת הדברים, כיון שזהו"ע שנוגע ליום זה:

דובר בשנה שעברה⁶⁵ שי"ב תמוז הוא יום ההולדת של בעל השמחה, כ"ק מו"ח אדמו"ר, נשמה כללית, ומנהיג דורנו, אשר, ביום ההולדת "מזלו גובר"⁶⁶, ולכן, הנחת-רוח שגורמים לו ביום זה פועל יותר מהנחת-רוח שבשאר ימות השנה, שעיי"ז תהי' המשכת כל הברכות.
ועאכו"כ כאשר הנחת-רוח הוא בענין הקשור עם תורה — שענין זה מצד עצמו (מלבד מעלת היום ומעלת בעל השמחה) ממשיך כל

63 ראה אלשיך עה"פ. של"ה סט, א. ועוד.

64 רמב"ם הל' ביהב"ח פ"א הי"ב.
65 שיחת י"ג תמוז דאשתקד ס"ד ואילך.
(תו"מ ח"ו ע' 56 ואילך).

66 ראה ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ח ובקה"ע שם.

59 סנהדרין לח, ב. ועיין שבת קנא, ב. תניא פכ"ד.

60 שבת קלב, א. יומא פד, ב. רמב"ם הל' שבת רפ"ב.

61 תרומה כה, ח.

62 ספר החינוך מצוה צה.

הברכות, כמ"ש⁶⁷ "אם בחוקותי תלכו (שתהיו עמלים בתורה) גו' ונתתי גשמיכם בעתם", וכל שאר הברכות האמורות בפרשה, שכוללים כל טוב גשמי ורוחני שיכולים להיות דרושים לכל אדם ולכל איש ישראל — שכל זה תלוי בלימוד התורה.

ומעלה יתירה — כשמדובר אודות לימוד התורה לאחרים, שכן, אע"פ שתלמוד תורה שלו קודם לתלמוד תורה של אחרים⁶⁸, מ"מ, בפרט אחד יש מעלה וחשיבות לתלמוד תורה של אחרים לגבי תלמוד תורה שלו — שבתלמוד תורה שלו יכולה להתערב פני', אשר גם אם אינה פני' לא טובה, אלא פני' של רשות, או אפילו פני' של קדושה, אין זה לימוד התורה לשמה, ללא פניות; משא"כ בתלמוד תורה לאחרים, שנותן מכספו כדי שאחרים יוכלו ללמוד תורה — אזי בטל חלק גדול מהפניות שיכולים להיות בתלמוד תורה לעצמו, כמו על מנת שיקרא רב, שיוכל להקשות קושיא או לתרצה, וכיו"ב — פניות שאינן שייכות בפעולה דחיזוק תלמוד תורה של אחרים.

ובתלמוד תורה לאחרים גופא יש מעלה יתירה בחיזוק תלמוד תורה דתינוקות של בית רבן — שעל זה איתא בגמרא⁶⁹ "אין העולם מתקיים אלא בשביל הבל תינוקות של בית רבן, אמר ל' רב פפא לאביי, דידי ודידך מאי, אמר ל', אינו דומה הבל שיש בו חטא להבל שאין בו חטא".

טו. אשר לכן — הצעתי בשנה שעברה, שבשעת ההתוועדות די"ב-י"ג תמוז,

— שמלבד מעלת היום יש תוספת סייעתא דשמיא מצד המסיבה גופא, שהרי "אכל בי' עשרה שכינתא שריא"⁷⁰, ועאכו"כ כשישנם כמה פעמים עשרה, ולא עוד אלא שמתאספים בשביל ענין של מצוה, ליתן שבח והודי' להקב"ה על השחרור ממאסר, בעתו ובזמנו, של מנהיג ישראל, שעיי"ז נבקע ("האָט זיך דורכגעבראַכן") ההעלם והסתר, וכבר נשאר צינור פתוח על כל הדורות כולם עד ביאת המשיח וגם לאחריו —

יכתוב כאו"א ע"ג פתקא שמתנדב כך וכך לחיזוק המוסדות הקרויים על שמו של בעל השמחה, "אהלי"י", שנוסדו בכמה מקומות בתבל, שבהם לומדים תינוקות של בית רבן, הבל שאין בו חטא, והלימוד

67) ר"פ בחוקותי (ובתו"כ ופרש"י עה"פ).
 68) קידושין כט, ב. רמב"ם הלי' ת"ת פ"א
 69) שבת קיט, ב.
 70) סנהדרין לט, א.
 ה"ד. הלי' ת"ת לאדה"ז פ"א ה"ז.

הוא ברוח החסידות, חדור ביראת שמים, אשר, "יראת ה' היא אוצרו"⁷¹, שע"ז נשמר לימוד התורה וקיום המצוות כדבעי למהוי.

וכיון שנתינה זו תהי' באופן נעלם, שחוץ ממני לא ידע אף א' — יכול כאו"א ליתן סכום גדול מבלי לחשוש ליוהרא, ולאידך גיסא, מי שאינו יכול בשום אופן ליתן סכום גדול, יוכל ליתן כפי נדבת לבו, כדי שגם הוא ישתתף בהחזקת המוסדות שנתייסדו על שמו של בעל השמחה.

טז. וכן יעשו עתה — שכל א' יכתוב ע"ג פתקא סכום נדבתו יחד עם שמו, וכל הרוצה — יכתוב גם שם אמו, כדי להזכירו על ה"אוהל", ואת הכסף יכולים ליתן או בשעת מעשה או לאחרי כן, במשך שמונה ימים — משך הזמן מיום ההולדת עד יום הברית.

ובודאי יתן כאו"א במדה מרובה, מידו הרחבה והפתוחה, אבל, במדה כזו שלא ידחוק את עצמו ("ניט אינגען זיך").

וכיון שע"ז גורמים נחת-רוח לבעל השמחה — "נחת (רוח)" הוא (מלשון "ניחוח", וגם) מלשון נחות דרגא (כנ"ל ס"ג) — הרי זה ימשיך תוספת ברכה והצלחה לכל אחד ואחת (שיעשו זאת) עם כל בני ביתם, להמצטרך להם, בגשמיות או ברוחניות, או בשניהם יחד.

[ואח"כ אמר:] עד שיביאו הפתקאות, המעטפות ומכשירי כתיבה — ינגנו בינתיים ניגון שמח, ויחשבו מה (איזה סכום) לכתוב בהפתקא.

* * *

יז. דובר לעיל (ס"ו ואילך) אודות ההוראה שלמדים מסיפור התורה אודות הבאר וענני הכבוד, שכל זמן שמרים היתה בחיים חיותה בעלמא דין היתה הבאר בזכותה, וכל זמן שאהרן הי' בחיים חיותו בעלמא דין היו ענני הכבוד בזכותו, וכשנפטרו ונסתלקו מן העולם, נסתלקו הבאר וענני הכבוד, ואח"כ חזרו בזכות משה,

— שמזה גופא שחזרו בזכותו של משה, מוכח, שהי' איזה ענין נוסף בעבודתו של משה שהביא את הבאר וענני הכבוד, כי:

ידוע⁷² שכל הענינים של קדושה אינם באים מאליהם, "חינם"⁷³, אלא ע"י עבודה ויגיעה דוקא, ובאתערותא דלתתא — אתערותא

71) ישע"י לג, ו. וראה שבת לא, סע"א. 73) ראה בהעלותך יא, ה ובספרי ופרש"י

72) ראה לקו"ת שה"ש כג, ד ואילך. עה"פ. זח"ב קכח, א.

תו"מ סה"מ חשוך ע' שמח. ושי"נ.

דלעילא, אלא שע"י היגיעה באופן של אתערותא דלתתא, נמשכת אתערותא דלעילא באופן של הוספה שלא בערך לגבי האתערותא דלתתא, שזוהי בחי' אתעדל"ע ששורה באתר שלים⁷⁴.

אמנם, כאשר נסתלקו הבאר וענני הכבוד, שזהו ענין של חסרון, כולל גם חסרון ברוחניות, שלכן היתה יניקה ל"הכנעני מלך ערד" שהי' "סבור שניתנה (לו) רשות להלחם בישראל"⁷⁵ — הרי אין זה "אתר שלים".

וכיון שבכל זאת חזרו הבאר וענני הכבוד, בהכרח לומר שניתוסף עוד ענין בעבודתו של משה —

כי, אף שענינו של משה הו"ע ה"מן" דוקא (שמלכתחילה ירד בזכותו), הנה במה דברים אמורים — כל זמן שלא הי' הכרח שעל ידו יהיו גם הבאר וענני הכבוד (כיון שהיו בזכותם של מרים ואהרן), אבל כשנעשה הכרח שגם הבאר וענני הכבוד יהיו על ידו (כשנסתלקו מרים ואהרן) — אזי מתחיל משה לעסוק גם בענין זה, אע"פ שעד עתה לא עסק בו, שמזה מוכח שענין זה לא הי' שייך להשלימות שלו.

יח. ונוסף על הלימוד הנ"ל שלמדים מנשה, שכאשר יש צורך בענין מסויים, עוסק בו, אף שאין זה הענין שלו (כנ"ל בארוכה) — יש בענין זה עוד לימוד בשייכות לבנ"י, שלאחרי הסתלקות מרים ואהרן הוצרכו לקבל את כל הענינים (גם הענינים שקיבלו תחילה ממרים ואהרן) ממשה רבינו:

ישנם השואלים למה תובעים מכל בני"ל ללמוד תורת חסידות חב"ד — כפי שתבע כ"ק מו"ח אדמו"ר — בה בשעה שישנם כמה דרכים בעבודת ה' כפי שנמסרו ע"י רבי זה או אחר.

ולדוגמא — בנוגע לתלמידי המגיד:

אצל הרב המגיד היו מאה ועשרים תלמידים. — לא שמעתי זאת מכ"ק מו"ח אדמו"ר, אבל כך שמעתי מחסידים, שאצל הבעש"ט היו ששים תלמידים, ואילו אצל תלמידו הרב המגיד הי' "פי שנים ברוחך"⁷⁶ — מאה ועשרים תלמידים.

ורובם ככולם — כל אחד במקומו נהג נשיאות בפני עצמו, ומובן

(74) מלכים"ב ב, ט. וראה לקו"ש ח"ה

(74) ראה זח"ג צ, ב.

(75) מסעי לג, מ ובפרש"י. וראה גם חוקת ס"ע 374 ואילך. וש"נ.

כא, א ובפרש"י.

שאינן זה רק חילוק במקום גשמי, שהרי נשיאות הו"ע רוחני, ובמילא, החילוק ביניהם הוא בעניינים רוחניים, באופני עבודת ה' — ע"ד שמצינו⁷⁷ בנוגע למלאכים שאינם נתפסים במקום, שהחילוקים ביניהם (שמלאך אחד מחולק מחבירו) הם במעלת ומדריגת השגת הבורא, ועד"ז בנוגע לתלמידי המגיד שנהגו נשיאות במקומם, שהיו חלוקים זה מזה באופני עבודת ה', וכתוצאה מזה נעשה גם החילוק בהתיישבותם במקום גשמי.

וזהו אחד הביאורים שמבארים חסידים טעם התיישבותו של אדמו"ר הזקן במדינת רייסין — דכיון שבה הוצרכו לתקן את ענין העבודה ע"פ טעם ודעת, עבודת המוחין, לכבוש את בעלי המוחין, לכן, התיישב בה אדמו"ר הזקן מייסד תורת חסידות חב"ד; משא"כ במדינות וואלין ופולין, שמצד כמה וכמה סיבות היתה שם ההנהגה רק בעניינים של חג"ת — התיישבו בהם אלה שדרכם בעבודת ה' היתה באופן כזה. ובמילא שואלים: כיון שמצד כמה סיבות — מצד התולדה או מצד הטבע — ישנם כאלה שעד משך זמן היו שייכים לדרך זו או אחרת, למה תובעים גם מהם שילמדו תורת חסידות חב"ד?

יט. והתירוץ — למדים מזה שגם ענייניהם של מרים ואהרן (הבאר וענני הכבוד) חזרו בזכות משה:

מרים אהרן ומשה היו שלשה רועים בעלי מעלות מיוחדות ושונות. מרים — היתה נביאה עוד לפני לידתו של משה⁵². אהרן — הי' כהן, ומשה — הי' לוי⁷⁸, ויש דעה⁷⁸ שמשה הי' כהן, ואהרן כהן גדול. נשיא הדור הי' אמנם משה לבדו, "דבר אחד לדור"⁷⁹, אבל בנוגע לסדר חינוך והדרכת בני" — היתה הנהגתו של אהרן באופן של "אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה"⁴⁵ [שלכן נאמר בפטירתו "ויבכו גו' כל בית ישראל"⁴⁷], ואילו אצל משה רבינו הי' סדר שונה. וכיו"ב בשאר החילוקים האמורים לעיל (ס"ח).

אמנם, כל החילוקים הנ"ל אינם אלא כאשר רואים — בהשגחה פרטית — שהבאר היא בזכותה של מרים, ענני הכבוד בזכותו של אהרן, ומן בזכותו של משה, ובמילא שייך לומר — בנדוד — שפלוגי שייך יותר לכאן ופלוגי שייך יותר לכאן, לרבי זה או לרבי זה; אבל לאחרי

77 ראה רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ב ה"ר-ח.

79 סנהדרין ח, א. הובא בפרש"י עה"ת

78 ראה זבחים קב, א.

וילך לא, ז.

שנסתלק אהרן — הנה גם מי שהורגל בדרכו של אהרן הכהן, צריך לקבל ממשה⁸⁰.

כ. ואינו יכול לטעון שכיון שהורגל בדרכו של אהרן הכהן, הנה גם לאחר הסתלקות אהרן יהיו לו "ענני הכבוד" כמקודם, אלא מאי, קודם הי' צריך לשמוע ולציית לדבריו של אהרן, ועכשיו אין לו למי לשמוע, ובמילא יהי' "סאם סאפאזשניק" (הוא בעצמו יהי' סנדלר) ...!

— כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר פעם⁸¹ (בשם החסיד ר' בערע וואָלף⁸²), שפעם אמר מישהו ביאור משלו ("אָ אייגענעם ביאור") בחסידות, וכששאלוהו הא מניין לך? השיב: מה השאלה? — יש לו ראש, והוא למד והתייגע עד שהגיע לביאור זה. — נענה החסיד הנ"ל וסיפר: בתקופת הפוגרומים רח"ל הי' הסדר שלאחרי הפוגרום היו היהודים מחזרים בין הגויים לקנות מה שגזלו. פעם אחת בא יהודי לביתו של גוי בכפר, וראה אצלו סידור, וקנה ממנו. אח"כ ראה שיש ברשותו של הגוי זוג תפילין, וכאשר הגוי דרש תמורתם סכום גדול, התרעם עליו היהודי ואמר לו, היתכן שהנך דורש הרבה כסף על חפץ שנמצא בידך בגזילה והנך חייב להחזירו! — הגוי, שלפני ה"פוגרום" לא הי' לו שום עסק עם יהודי, לא ידע מהו החפץ (התפילין) שבידו; ובידעו שזהו חפץ שעשוי מעור, ונמשכים ממנו חוטים ארוכים, כמו — להבדיל — נעל [כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר בבת-שחוק]: הגוי לא ידע, אבל, אכן מצינו בגמרא דמיון בין שרוך נעל לרצועות של תפילין: "בשכר שאמר אברהם אבינו אם מחוט ועד שרוך נעל"⁸³, זכו בניו לשתי מצות, חוט של תכלת ורצועה של תפילין⁸⁴], אמר: הרי זה עשוי מעור, ואני עשיתיו בעצמי — "יא סאם סאפאזשניק"!

ועד"ז בנדו"ד — כאשר יהודי קובע לעצמו סדר בחיים, מבלי שיהי' לו "בעל הבית". וכפי שהי' מתבטא כ"ק מו"ח אדמו"ר בכגון-דא⁸⁵: "אָ נאָוואָטנע בהמה", וכששאלתי אותו מהי "נאָוואָטנע בהמה", השיב, שזוהי בהמה שאין לה בעה"ב, ובמילא, רועה היא היכן שרוצה, יושנת מתי שרוצה, נותנת חלב במקום שרוצה ולא במקום

(80) ראה גם שיחת י"ט כסלו ס"ט (תו"מ

תרצ"ז ע' 212 ואילך).

(81) ראה סה"ש תרח"ץ ע' 264. תו"מ

ח"ג ע' 175. ועוד.

(82) הרה"ח ר' דוב זאב קאָעווניקאָוו. רב

ביעקאָטרינאָסלאָוו (ראה אודותיו — סה"ש

תרצ"ז ע' 231 הערה 8. וש"נ).

(83) לך לך יד, כג.

(84) סוטה יז, א. וש"נ.

(85) ראה סה"ש תש"ה ע' 34. וראה גם

תו"מ ח"ז ע' 72 הערה 78. ע' 256.

שצריך, ובוועטט שלא במקום הנכון, אם כי לא מופרך שלפעמים תכוין "כסומא בארובה"⁸⁶, אבל ע"פ רוב אינה מכוונת. וכללו של דבר — שכאשר אין בעה"ב, אזי ההנהגה היא כמעשה בהמה כו'.

כא. ובכן: כל זמן שלכל אחד יש מישהו להאחז בו, והוא נאחו בו ("ער האָט אָן וואָס אָנצוהאַלטן, און ער האַלט זיך אָן"), היינו, שיש עליו "בעל-הבית", בידעו שאינו במדרגת "נשיא" "שאינ⁸⁷ עליו אלא ה' אלקיו"... אלא הוא מקושר ל"רבי", נוסע אליו ושואל אצלו עצות, והעיקר, שמקיים את הציווי שלו, הן אם הדבר מתקבל אצלו והן אם לאו — אזי יכול להיות חילוק באופני ההנהגה מצד השייכות לרבי זה או לרבי זה, משה או אהרן;

אבל כאשר נסתלק "אהרן" — אינו יכול לטעון שגם עתה יכול להמשיך באותו אופן ההנהגה כמקודם, ולדוגמא: כשם שכאשר רבו הי' בחיים לא למד חסידות חב"ד, יכול להמשיך עד מאה ועשרים שנה ללא לימוד חסידות חב"ד; מספיק לו — טוען הוא — מה שבעבר נסע לרבו, ושמע ממנו איזה "וואָרט", ושוב פטור הוא מללמוד חסידות בעצמו, כיון שמצד הזריעה שנעשית בו ע"י רבו ("וואָס דער רבי האָט אין אים אַיינגעזייט"), תהי' הצמיחה מאלי', ללא צורך להתייגע בחרישה וזריעה, וללא צורך בבעל-הבית — שהרי ע"י הנהגה כזו נעשה "אַ נאַוואָטנע בהמה"!

וזוהו שלאחרי הסתלקות מרים ואהרן — חזרו גם הבאר וענני הכבוד בזכותו של משה:

סילוק הבאר וענני הכבוד בהסתלקות מרים ואהרן אינו באופן שנסתלקו מן העולם לגמרי, שהרי גם לאחרי מיתת מרים ואהרן יש צורך בבאר וענני הכבוד: ענני הכבוד — מפני ה"צמאון גו"⁸⁶, וכן בשביל שיהי' הלחם (מן) נבלע באיברים שע"ז יהי' קישור הנשמה עם הגוף; ולכן, גם לאחרי שנסתלקו הבאר וענני הכבוד שהיו בזכותם של מרים ואהרן — חזרו בזכותו של משה.

כב. ומזה מובן שאין מקום לקושיא שעד עתה היתה לו שייכות ל"מרים" או ל"אהרן", ולא ל"משה רבינו", ולמה תובעים ממנו ללמוד

(86) לשון חז"ל — ב"ב יב, ריש ע"ב. (87) הוריות יו"ד, א (במשנה). וש"נ. רמב"ם הל' שגגות פט"ו ה"ו.

תורת חסידות חב"ד — כיון שגם לאחרי שנסתלקו הבאר וענני הכבוד בהסתלקות מרים ואהרן, חזרו כולם בזכות משה:

אע"פ שעד זמן מסויים הי' סבור שאינו זקוק ללמוד תורת חסידות חב"ד, כיון שפעם הי' נוסע לרבי פלוני לשאול בעצתו [אמנם לפעמים שמע לדבריו ולפעמים עשה גם להיפך... אבל בכל זאת הי' נוסע ושואל עצה כו'], ואף שעכשיו אינו נוסע לאף א' אלא יושב בד' אמותיו, הרי כיון שפעם נסע ושמע הוראה מרבו, בוורשא, גליצייא או הונגרייא, לכן נעשה כבר "גדול בעמיו", ואינו צריך ללמוד תורת חסידות חב"ד — צריך לידע ש"ענני הכבוד" וכו' השאירו הרביים בהספרים ובהמאמרים, ובמילא, גם הענינים שנסתלקו בהסתלקות רבו — הרי זה דבר ברור שנמסרו לרבי זה, וכל הענינים נמסרו ע"י אדמו"ר הזקן בתורת חסידות חב"ד שהולכת ומתגלה מדור לדור ע"י רבותינו נשיאינו עד כ"ק מו"ח אדמו"ר,

וגם עתה (לאחרי הסתלקות כ"ק מו"ח אדמו"ר) — הרי ידוע הסיפור⁸⁸ שאירע בזמנו של הצמח-צדק, שבהיותו בפטרבורג דיבר בתקיפות ובחוזק רב ("מיט אַ געוואַלדיקע שטאַרקייט") נגד הממשלה, עד שהעמיד עצמו בסכנה של מרידה במלכות, וכאשר א' מגדולי ישראל (כמדומני ר' איטשעלע⁸⁹) שאל אצלו: היתכן שהעמדתם את עצמכם בסכנה, ומה היו עושים חסידים?! ... — השיב לו הצ"צ (א' מהתירוצים), שאהבת אחים שישנה בין החסידים תוליד אותם עד ביאת המשיח. ופירוש הדברים, שכאשר חסידים מתנהגים באופן של אהבת אחים, אזי לימודו של זה פועל הוספה גם אצל זה, דכיון שכולם כמו אברים של גוף אחד⁹⁰, הרי הלימוד של זה שבבחי' ראש מועיל גם לזה שבבחי' רגל, כשם שההילוך שברגל מועיל גם להראש.

ולכן: גם כאשר נסתלקו הבאר וענני הכבוד והמן — הרי הא גופא ש"כ"ק מו"ח אדמו"ר נתן לנו את המאמרים והשיחות והמכתבים אשר בהם ישנה הוראה ברורה בחיי היום-יום איך להתנהג כשנמצאים בחושך כפול ומכופל, לא רק בד' אמות של ישיבה ובית כנסת, ובד' אמות של בית יהודי, אלא גם בד' אמות של "שפאָליערקע", במעמד ומצב של "בית האסורים" הן על הנשמה והן על הגוף — הוראות שעל ידם יודעים

90) ראה ירושלמי נדרים פ"ט ה"ד.
סהמ"צ להצ"צ מצות אהבת ישראל פ"א.

88) סה"מ תשי"א ע' 245.
89) בסה"מ שם: הגאון ר"י מוואלאזין.

איך להתנהג עד ביאת המשיח — הרי לא חסר שום דבר, שכן, כולם חזרו בזכות משה רבינו,

ו"אנא נפשי כתבית יהבית"⁹¹ — שהכניס את עצמותו בהמאמרים והשיחות והמכתבים, וצוה להדפיסם ולפרסמם בכל לשון שהוא ובכל אופן שהוא, כדי שה"מן" "ענני הכבוד" ו"בארה של מרים" יגיעו בכל קצוי תבל,

וזה יהי' "עמוד האש" ו"עמוד הענן"⁹² — שעל ידם נעשה "ויאר את הלילה"⁹³ — להוליך את בני" בצאתם מהגלות, עדי קיום היעוד⁹⁴ "לילה כיום יאיר", בביאת המשיח, במהרה בימינו אמן.

* * *

כג. ישנו מאמר ד"ה למען דעת גו'⁹⁵, שבו מבואר החילוק שבין משה רבינו למשיח:

התחלת המאמר היא ג"כ בהקושיא מהו אומר "למען דעת כל עמי הארץ", הרי הידיעה וההשגה ש"הוי' הוא האלקים" צריכה להיות אצל בני", ומה שייכותה ל"עמי הארץ". ובסיום המאמר מבאר ג"כ ש"דעת" הוא לשון שבירה, כמדובר לעיל (בהמאמר⁹⁶).

ובהמשך המאמר, בביאור הענין ד"אלקים" כפי שהוא "בשמים ממעל", שהו"ע הפרסא והפרגוד שבין המאציל לעולם האצילות, שעל ידו בא האור בבחי' התלבשות בכלים דאצילות, ועי"ז יוכל להיות אח"כ גילוי הארה בעולמות בי"ע — מביא דוגמא מנשמות שנבקע עליהם הפרגוד והפרסא שבין המאציל והנאצלים, ומאיר בהם אור המקיף ממש (שלא ע"י התלבשות באור פנימי), שבירידתם למטה אינם בבחי' התיישבות בכלים, כמו נשמת חנוך ואליהו, וכן נשמת רבי יהודה שאמרו עליו⁹⁷ "לית דין בר נש".

וממשיך לבאר שזהו גם החילוק שבין משה רבינו למשיח — שאע"פ שגם אצל משה רבינו הי' גילוי אור המקיף, בחי' סוכ"ע, שזהו שנאמר בו⁹⁸ "כי מן המים משיתיהו", דהיינו מבחי' העיגולים⁹⁹, מ"מ, הי'

91) שבת קה, א (לגירסת הע"י). וראה
לקו"ש חכ"ז ע' 24. וש"נ.
92) בשלח יג, כב.
93) שם יד, כ.
94) תהלים קלט, יב.
95) שמע"צ תרס"ט (סה"מ תרס"ט ע' לח ובכ"מ).
96) לעיל ע' 21 ואילך.
97) ראה שבת קיב, ב. וש"נ. נדה יג, סע"א. זח"ג קפו, ב.
98) שמות ב, יו"ד.
99) ראה תו"א שמות נא, ד ואילך.

גילוי אור המקיף ע"י הצמצום וההתלבשות באור פנימי, משא"כ במשיח, שיהי' גילוי אור המקיף (לא ע"י הצמצום וההתלבשות באור פנימי, אלא) כמו שהוא מצד עצמו.

וכיון ששרש הגילוי דמשיח הוא מבחי' שלמעלה מהגבלה, אזי גם ההמשכה למטה בעולם היא באופן של אחדות והעדר ההתחלקות — שלכן תהי' הפעולה דמשיח באופן ש"יתקן את העולם כולו לעבוד את ה' ב'יחד, שנאמר¹⁰⁰ כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד"¹⁰¹, וכמ"ש¹⁰² "והי' ה' למלך על כל הארץ גו' ה' אחד ושמו אחד" (דלא כבזמן משה רבינו שהיו בעולם עובדי ע"ז).

וכמו כן תהי' האחדות והעדר ההתחלקות בנוגע לבנ"י — שלא יהיו חילוקי דרגות במשפיעים, כיון שמשיח ישפיע וילמד תורה לכל ישראל, אפילו להאבות¹⁰³, שזוהי ההשפעה שיקבלו ממשיח בתור "מלך", בבחי' מקיף, שלכן גם הלימוד יהי' באופן שלמעלה מהבנה והשגה — באופן של רא"י¹⁰⁴ (ועד להדרגא היותר נעלית ברא"י), היינו, שיראה ויגלה את המהות דאלקות לכל ישראל, בלי שום חילוקי מדריגות (אלא שנוסף לזה תהי' גם השפעה באופן של אור פנימי שמצדו יש התחלקות, שזוהו שמשיח יהי' לא רק "מלך", אלא גם "רב"¹⁰⁵).

כד. ומצד ענין האחדות והעדר ההתחלקות שיהי' בביאת המשיח¹⁰⁶ נעשה כן גם בזמן ההכנה לימות המשיח — כפי שרואים בתקופה האחרונה שהעולם כולו הולך ופונה יותר לכיוון של אחדות, כפי שהדבר מתבטא הן בענינים רוחניים והן בענינים גשמיים.

וזוהו גם מה שרואים בנוגע לתורת החסידות — שאף שבדורות מקדם היו כאלה שיצאו בתוקף נגד תורת החסידות, הנה בדורותינו אלה בטלה לגמרי ההתנגדות לתורת החסידות אצל כל בנ"י שמקיימים תומ"צ. החילוק הוא רק שיש שלומדים יותר ויש שלומדים פחות, ויש שלעת-עתה מתעצלים ללמוד; יש מי שסבור שהוא כבר ראוי ללמוד חסידות, ויש מי שסבור שעדיין זקוק הוא לקצת הכנה; אבל כבר ישנה האחדות שהכל מודים שתורת החסידות היא חלק מהתורה, ובמילא, חל על זה פס"ד

100) צפני' ג, ט. (105) סהמ"צ להצ"צ מצות מינוי מלך

פ"ג.

101) רמב"ם הל' מלכים ספ"א.

102) זכרי' יד, ט.

103) בענין זה נזכר פס"ד הרמב"ם בהל'

מלכים. — וכנראה הכוונה לסוף הל' מלכים:

"באותו הזמן לא יהי' שם כו' לא מלחמה ולא

קנאה ותחרות כו'".

104) שער האמונה פנ"ו. וראה לקו"ת צו

ז, א. ובכ"מ.

105) לקו"ת שם, ב. שער האמונה פנ"ט-ס.

הרמב"ם¹⁰⁷ "האומר שאין התורה מעם ה' אפילו פסוק אחד או תיבה אחת וכו'" — ללא נפק"מ אם זה הפסוק "שמע ישראל"²⁵ או "אנכי הוי' אלקיך"¹⁰⁸, או הפסוק "ואחות לוטן תמנע"²⁴ או סיפור אחר בתורה¹⁰⁹ — כיון שזהו חלק בתורה.

ובתורת החסידות גופא — הנה מדור לדור ומשנה לשנה הולך וניתוסף בענין האחדות יותר ויותר, והולך ומתמעט השינוי והפירוד בהדרכים שבהם ועל ידם מגיעים לפנימיות התורה, עי"ז שכל הדרכים הולכים ומתמזגים יחדיו.

והמשל לזה — מכו"כ נהרות קטנים שמתחברים ונשפכים יחדיו לנהר גדול, ואח"כ מתחברים כו"כ נהרות גדולים ונשפכים יחדיו לים הגדול, היינו, שככל שהולכים ומתקרבים לים הגדול הולכים ומתמעטים חילוקי הנהרות שנשפכים סו"ס לים הגדול, עד שאין כאן אלא ים הגדול בלבד (שבו כלולים כל הנהרות).

ודוגמתו בנמשל:

ים הגדול — כמבואר בחסידות שאמיתת התואר "גדול" לאמיתתו שייך לומר רק על מי שאין גדול ממנו, היינו, שיצא לגמרי מגדר הגבול — קאי על התגלות הבלי-גבול למטה מעשרה טפחים בביאת המשיח, שאז יקויים היעוד¹¹⁰ "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים (ים הגדול) מכסים".

וככל שהולכים ומתקרבים לים הגדול — הולכים ומתמזגים כולם ("אלע גיטן זיך צוזאמען") לנהר הגדול, שאליו נופל ונשפך עוד נהר קטן ועוד נהר קטן כו'.

וכפי שאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר לפני שנים אחדות כשביקר אצלו אחד שהי' מנכדי קאָפּוסט ובאַברויסק — שבשנים שעברו היו חילוקים: פלוני הי' שייך לקאָפּוסט, פלוני לבאַברויסק ופלוני לליובאָוויטש, אבל כיום — הכל מודים שקאָפּוסט ובאַברויסק נתמזגו ונכללו בליובאָוויטש, ובמילא, נשאר רק כ"ק מו"ח אדמו"ר, שהוא ה"נהר הגדול", הוא .. דמעיקרא¹¹¹, והוא יוליכנו ל"ים הגדול" — "כמים לים מכסים" — ע"י קיום הוראותיו וההליכה בדרכיו¹¹².

(107) ה' תשובה פ"ג ה"ח.

(108) יתרו כ, ב.

(109) ראה לעיל סו"ו.

(110) ישעי' יא, ט.

(111) בכורות נה, ב.

(112) ראה גם אג"ק ח"ח ריש ע' שי.

כה. ובמיוחד בעמדנו בעת רצון דימי הגאולה י"ב-י"ג תמוז:

ע"י עבודתו של בעל הגאולה מתוך מסירת-נפש, נתגלה הענין ד"למען דעת כל עמי הארץ" בי"ב-י"ג תמוז [כפי שהתחיל בי"ב תמוז ונסתיים בי"ג תמוז, והרי עומדים עתה בלילה שמחבר י"ב וי"ג תמוז] — שאפילו אלה שאסרוהו ושפטוהו לעונש מות רח"ל, אבדה ונשברה מציאותם לגמרי ("דעת" מלשון שבירה), עד כדי כך שהוכרחו להתהפך ולשחררו לחפשי באופן שלמעלה מדרך הטבע לגמרי.

והרי דברי צדיקים חיים וקיימים לעד¹¹³, ואם דבריהם כן, עאכ"ו כפעולותיהם, ועאכ"ו כהדרך שסללו — דרך נצחית, שבה הולכים, יחד עם התורה הנצחית, ומתאחדים עם הקב"ה, ועי"ז נעשים כל בני ישראל נצחיים.

ומזה מובן שימים אלה הם עת רצון לקבל החלטה טובה להוסיף תוספת כח ועוז בהליכה בדרכיו וקיום תקנותיו, והעיקר, למלא את השליחות שלו, היינו, שכל אחד יפעל בד' אמותיו — שבזה נכללת כל העיר, כיון שע"פ דין נחשבת כל העיר כד' אמות¹¹⁴ — להחדיר שם את האור שרצה הרבי שיחדירו שם: "נר מצוה ותורה אור"¹¹⁵, וה"מאור" שבתורה, שזוהי תורת החסידות¹¹⁶.

וענין זה צריך כל אחד לפעול בביתו, ואח"כ גם מסביב לביתו, בכל העיר ובכל המדינה,

— הן אם זה המקום שבו דר בקביעות, והן אם זה המקום שנשלח אליו למשך זמן, יום או לילה, שבוע, חודש או חצי שנה, שכן, גם כאשר נדמה לו שזהו ענין של עראי, הרי, כאשר שליחות זו קשורה עם ענין של מצוה, אזי "מצוותי אחשבי"¹¹⁷ להיות ענין של קבע¹¹⁸, כך, שברגע שיורד מהרכבת או מהאירון הרי זה נעשה אצלו דירת קבע — לעשות שם "דירה" שבה יתמלא רצונו של הרבי, שיהי' מקום חסידי, חי ושמח ("א' חסידישער אָרט, א' לעבעדיקער אָרט און א' פריילעכער אָרט"),

ובקה"ע שם. פתיחת דאיכ"ר ב וביפה ענף שם.

(117) ראה ביצה כו, ב (בפרש"י ד"ה חלה). בכורות יו"ד, א. וראה אנציק' תלמודית מע' אסורו חשובו.

(118) ראה עירובין נה, ב.

(113) ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ג ע' תקעו. ח"ד ע' שלט. ח"י ע' קמו. ח"א ע' שכט.

(114) ראה עירובין ס, סע"ב.

(115) משלי ו, כג.

(116) ראה ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז

ובמילא יומשך לו גשמיות ביד רחבה — כיון שיזרע שם
רוחניות¹¹⁹ ביד רחבה,

ויזכה (לא רק לזרוע, אלא) גם לקצור, ואח"כ לאפות כו' — כל
ל"ט מלאכות דעובדין דחול השייכות ל"סידורא דפת"¹²⁰,

וע"י עבודה זו, עלי' נאמר¹²¹ "והי' ביום הששי והכינו גו'" —
זוכים "ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים"¹²², במהרה בימינו, ע"י
משיח צדקנו.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן "אני מאמין"].

* * *

כו. ידוע שכל הענינים שבעולם — מציאותם בעולם היא בגלל
שיש להם שורש בקדושה.

וכמובן ממאמרי רז"ל "אסתכל באורייתא וברא עלמא"¹²³, "התורה
אומרת אני הייתי כלי אומנתו של הקב"ה"¹²⁴, היינו, שהקב"ה ברא
את העולם כפי התורה ובאופן המתאים לה, ומזה מובן שהמדובר הוא
לא רק בנוגע לענינים כלליים שבעולם, אלא עוד זאת, שלא יכול
להיות שום דבר בעולם אא"כ יש דוגמתו בתורה, ורק לאחרי שענין זה
בתורה משתלשל כו"כ מדריגות, ובא ע"י משלים המעלימים ומסתירים,
אזי יורד ומתגשם — ועד באופן של נפילה — להיות דוגמתו גם
בגשמיות.

וזהו שמסופר בגמרא (במסכת שבת¹²⁵) שרב יהודה הי' במצב
ש"אי בעי מיני' כל חללי דעלמא (פירוש דברים הנעשים בכל חלל
העולם) הוה אמר לי" — אע"פ שכל עסקו של רב יהודה הי' בתורה
בלבד,

— יש אמוראים שעסקו גם בענינים נוספים, כמו שמואל שנקרא
"ירחינאה" לפי שהי' בקי בסוד העיבור¹²⁶, ואמר "לא הייתי מביט
באסטרוֹלוגים (חכמת הילוך הכוכבים ומזלות) אלא בשעה שהייתי פנוי
מן התורה, אימתי, כשהייתי נכנס לבית המים"¹²⁷; משא"כ רב יהודה,

(119) ראה סה"ש תש"ג ריש ע' 80. תו"מ
ח"א ע' 138. ועוד.
(120) שבת עד, ב.
(121) בשלח טז, ה.
(122) תמיד בסופה.
(123) זח"ב קסא, ריש ע"ב.
(124) ב"ר בתחלתו.
(125) עז, ב (ובפרש"י).
(126) פרש"י ב"מ פה, ב. וראה מדרש
תהלים יט, א.
(127) דב"ר פ"ח, ו (הובא בתוד"ה אף —
תענית ז, א).

שכיון שהי' מחזר תלמודו כל שלושים יום¹²⁸, לא הי' לו פנאי לעסוק בענינים אחרים כלל —

ואעפ"כ הי' בטוח שיוכל להשיב מה שישאלו אצלו בפירוש דברים הנעשים בכל חלל העולם — כי, בכח לימוד תורתו הי' מוצא את פירוש הדבר בתורה, ומשם הי' ממשיך את המענה באופן ובאותיות המתאימים לעניני העולם.

וכמסופר בגמרא ששאלו אצלו "מאי טעמא עיזי מסגן ברישא והדר אימרי" (שבראש העדר מהלכים עיזים תחילה ואח"כ כבשים), והשיב, "כברייתו של עולם דברי שא חשוכא והדר נהורא" (סתם עיזים שחורות סתם רחלות לבנות) — היינו, שרב יהודה מצא שהענין ד"עיזי מסגן ברישא והדר אימרי" כפשוטו בגשמיות, ישנו גם כמו שהוא למעלה מסדר השתלשלות, שזהו"ע ד"ברי שא חשוכא והדר נהורא" כמו שהוא לפני הצמצום¹²⁹, ומשם נמשך ע"י הפסק של פרסאות וצמצומים, והשתלשלות כו"כ מדריגות כו', עד שיורד ונופל בהענין ד"עיזי מסגן ברישא והדר אימרי" כפי שהוא בעולם העשי' הגשמי.

וכן הוא בכל ענין וענין בעולם — שלא שייכת מציאותו אא"כ ישנה תחילה בתורה, אלא שבתורה הי' באופן תורני, ואח"כ נמשך למטה כל כך עד שיש צורך בחכם גדול ביותר שיוכל למצוא את השייכות וההתאמה ביניהם: מהו הנמשל ממשל זה, ומהו המשל על נמשל זה.

כז. ובנוגע לעניננו:

המנהג במדינה זו, שכאשר יש יום העבודה בין שני יומי דפגרא, אזי עושים "גשר" (הנקרא בלשון המדינה: "ברידוש") — לחבר את היומי דפגרא באופן שיום העבודה מתבטל ונכלל בהיומי דפגרא.

וענין זה יש לו מקור בתורה — שממנו נשתלשל בעולם:

"בא' בניסן התחילו הנשיאים להקריב את קרבניהם לחנוכת המזבח . . וכל נשיא ביום שהקריב קרבנו הי' יום טוב שלו. וערב פסח הוא יום טוב לכל ישראל שהיו מקריבין הפסח. ואין כאן פנוי אלא יום י"ג שלא היו בו יו"ט"¹³⁰. ואעפ"כ, כיון שיום י"ג ניסן הוא בין ימים טובים, נעשה גם הוא כמו יו"ט שאין אומרים בו תחנון ואין מתענין בו.

117. ועוד.

(128) פרש"י סוף ר"ה.

(130) שו"ע אדה"ז או"ח סתכ"ט ס"ט.

(129) ראה לקו"ת מטות פו, א. סה"מ

עטרת"ט ס"ע שה. תרפ"א ע' קצ. תש"ח ע'

ונוסף על דין זה, שהוא מנהג שהובא בשו"ע אורח חיים — מצינו מקור לזה גם ב"הלכה למשה מסיני" שכל פחות משלשה טפחים כלבוד דמי¹³¹:

כאשר ישנם ב' מחיצות מב' צדדים וביניהם מקום פנוי פחות משלשה טפחים — בטל המקום פנוי שבין ב' המחיצות להיות כמותם. ובזה גופא יש חקירה¹³² — אם דין לבוד פירושו רק שהמקום הפנוי אינו מקלקל, או שהמקום הפנוי נעשה אותו מהות כמו המחיצה שמב' הצדדים. ונפק"מ לענין סוכה — כשיש אור פחות מג' טפחים בסכך: אם דין לבוד פירושו שהמקום הפנוי הוא כמו המחיצות שמב' הצדדים — יש כאן סכך כשר, משא"כ אם המקום הפנוי רק אינו מקלקל — אין כאן סכך כשר, אבל גם סכך פסול אין כאן, שהרי המקום הפנוי אינו מקלקל, אבל גם אינו מתקן.

ומההלכה למשה בסיני דדין לבוד בנוגע למקום, נמשך גם הענין ללבוד בנוגע לזמן (כמדובר לעיל (בהאמאר¹³³) שמקום וזמן קשורים זל"ז) — שהיום הפנוי בין שני ימים טובים נחשב גם הוא כיו"ט, ומזה נשתלשל גם במנהג העולם.

כח. והמכוון בכהנ"ל — אף שלא נמצאים עתה בחג הסוכות — בנוגע לי"ב-י"ג תמוז:

בדרך כלל נערכת ההתוועדות של חג הגאולה בי"ג תמוז בלילה (מוצאי י"ג תמוז), כפי שהנהיג כ"ק מו"ח אדמו"ר בעל הגאולה. וטעם הדבר — בפשטות — לפי שבי"ב היתה רק בשורת הגאולה, ואילו הגאולה בפועל היתה בי"ג תמוז¹³⁴.

אך כיון שמחר (י"ג תמוז) בלילה, ליל שבת¹³⁵, צריכים לערוך סעודת שבת, וגם המקום רחוק כו' — לכן נערכת ההתוועדות בלילה זה (מוצאי י"ב תמוז).

אבל, כיון שלאח"ז בא יום השבת שלכל הדעות הוא יום מנוחה, ושמחה,

131) עירובין ד, א"ב.

132) ראה מרחשת ח"א סי"ז. חי' רבינו

133) ראה גם שיחת י"ג תמוז דאשתקד

ס"ו (תו"מ ח"ו ע' 57). וש"נ.

134) בשנה זו חל י"ב תמוז ביום חמישי

וי"ג תמוז ביום ששי (המור"2).

135) ראה הרמב"ם הל' סוכה פ"ה הי"ט-

כ. ה"מועדים בהלכה" (לרש"י זעווין) ע' צא.

וש"נ.

ואע"פ שמבואר בחסידות¹³⁶ ששבת ענינו עונג, ואילו ענין השמחה הוא ביו"ט, הרי מצינו בנוגע לכו"כ ענינים שביום השבת ישנו גם ענין השמחה¹³⁷, אלא שהשמחה נכללת בענין העונג¹³⁸,

ומה גם שיום השבת הוא הזמן ד"קידושא רבה"¹³⁹ — יכולים להמשיך את ההתוועדות דחג הגאולה ביום הש"ק שלאחריהם, וכן במוצאי שבת בסעודת "מלוה מלכה"¹⁴⁰,

כך שבמשך ג' ימים — "לבוד" — יתאספו ויתוועדו ויתדברו אודות הענינים שבהם עסק כ"ק מו"ח אדמו"ר באופן של מסירת נפש, והעיקר — שההתעוררות בענינים אלה תבוא בפועל ממש, כפי כוונת בעל השמחה.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון ה"בינוני"].

* * *

כט. בפרשתנו¹⁴¹ מסופר¹⁴² המעשה אודות פינחס, שקנא קנאת ה' צבאות.

כלל, הרי "אי-אפשר לבית המדרש בלא חידוש"¹⁴³. ענין זה הוא בתורה שבעל-פה; ובתורה שבכתב, שבה למדים מאות אחת הלכות שלמות¹⁴⁴ — הרי מכל-שכן שבסיפור-מעשה שלם, כמו הסיפור דפינחס, ישנו חידוש.

מהו החידוש בהסיפור? — הדין ד"הלכה ואין מורין כן"¹⁴⁵ ו"קנאין פוגעין בו"¹⁴⁶. כלומר, שישנם ענינים שכאשר באים לבית-דין ושואלים כיצד לנהוג, עונים הם בשלילה, כיון שכך נאמר בשולחן-ערוך; ואעפ"כ, באותו שולחן-ערוך נאמר גם ש"קנאים פוגעים בו", דהיינו שכאשר אינו מגיע לבית-דין, אלא עושה בעצמו כפי שמרגיש מצד

אדמו"ר שליט"א (באידיש), ונדפס בלקו"ש ח"ב ע' 344 ואילך. במהדורא זו ניתוספו בשוה"ג עוד כמה ציוני מ"מ.
 (142) בלק כה, ז"ח.
 (143) חגיגה ג, סע"א.
 (144) ראה גם לקו"ת דרושי שמע"צ פח, רע"א.
 (145) עירובין ז, א. ביצה כח, ב.
 (146) סנהדרין פב, א.

(136) ראה סה"מ תש"ט ס"ע 130, ובהנסמן בהערת כ"ק אדמו"ר שליט"א שם.
 (137) ע"כ נמצא בטרט ההקלטה (המו"ק).
 (138) ראה לקו"ש ח"ד ע' 1090 הערה 31.
 וראה גם תו"מ ח"ז ע' 130.
 (139) רמב"ם הלי שבת פכ"ט ה"י.
 (140) אם כי לא באופן "אז מז'אל זיך קולען אין די גאסן"... (מרשימה פרטית).
 (141) מכאן עד סוס"ל הוגה ע"י כ"ק

פנימיות נפשו — עשה כדין ("הלכה ואין מורין כן") וכיוון לרצון העליון.

בדרך-כלל, יש לשאול תמיד כל ענין אצל בית-דין. אבל בשעה שמדובר ע"ד "קנאת ה' צבאות" — ה"ז ע"ד שמצינו¹⁴⁷ שהשואל בענינים של פקוח-נפשות¹⁴⁸ הרי זה שופך דמים. הענין הי' צריך לגעת בנפשו ("דער ענין האָט אים געדאַרפט דערנעמען") עד כדי כך, שיעשה את הדבר בעצמו, מבלי לשאול אצל בית-דין.

וכן הוא כשמדובר בענין של "קנאת ה'", והענין נוגע לו בפנימיות נפשו — שאז אינו הולך לשאול אצל בית-דין; במצב כזה אין לרצות לצעוד דוקא על "גשר של ברזל" ("אויף אַן אייזערנער בריק") — כיון שחבל על כל רגע. ויתירה מזו: אפילו כשיודעים שבית-דין יפסוק לשלילה — אעפ"כ "קנאים פוגעים בו", וענין זה הוא בהתאם לרצון העליון, שהרי "קנאים פוגעים בו" הוא דין בשולחן-ערוך.

וההסברה בזה:

"אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות"¹⁴⁹, כיון שיהודי מצד עצמו אינו רוצה ואינו יכול להיות נפרד מאלקות, כמאמר אדמו"ר הזקן¹⁵⁰. ורק מצד ה"רוח שטות", מצד הבהמה שבו, הנפש הבהמית — יכול הוא לעשות "מעשה בהמה"¹⁵¹.

ובמילא, בשעה שמתעורר בקנאות, לא לכבודו ולא לכבוד בית אבא¹⁵², אלא "קנא קנאתי להוי"¹⁵³, והענין נוגע בנפשו עד כדי כך, שאינו חושב אפילו אם עובר עבירה בזה או לא, כיון שהוא חדור כולו בהקנאות להוי', וממילא הניח את מציאותו הצדה לגמרי ("האָט ער זיך אַוועקגעלייגט אינגאַנצן אָן אַ זייט") — אזי, כשמניח את הגוף והנפש הבהמית הצדה, ונשארת רק הנפש האלקית שהיא תמיד באמנה אתו יתברך¹⁵⁴, שמצד זה באה אצלו הקנאות, הרי ודאי הוא שכשהנפש הבהמית אינה מבלבלת, תכוין הנשמה מצד עצמה לרצון העליון.

תקמו (נעתק ב"היום יום" כא סיון). ועוד.
 (151) משנה סוטה יד, א. הובא בפרש"י
 עה"ת נשא ה, טו.
 (152) ע"ד תענית ב, רע"א. מגילה ג, א.
 ב"מ נט, ב.
 (153) מלכים-א יט, יו"ד.
 (154) תניא ספכ"ד.

(147) ירושלמי יומא פ"ח ה"ה. טושו"ע
 ואדה"ז או"ח סכ"ח ס"ב.
 (148) בגשמיות או ברוחניות (כדלקמן
 ס"ל). — מהנחה בלתי מוגה.
 (149) סוטה ג, רע"א.
 (150) אנ"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ד ע'
 שפד (נעתק ב"היום יום" כה תמוז). שם ע'

ולכן רואים אנו, שע"ז שפינחס הרג את זמרי — ותעצר המגפה¹⁵⁵, דהיינו שהציל כמה אלפים מישראל מעוון חמור ביותר — עוון בעל פעור, שאודותיו איתא במדרש¹⁵⁶ שעוון בעל פעור מקטרג באופן תמידי ומשה רבינו מסיר את הקטרוג, שלא מצינו כן בשום עוון — ופינחס הציל את בני מעוון זה.

ולכן זכה ל"הנני נתן לו את בריתי שלום"¹⁵⁷, ד"פינחס זה אלי"¹⁵⁸ שבא לכל ברית-מילה¹⁵⁹ ויבוא לבשר את הגאולה¹⁶⁰.

ל. גם זמננו הוא זמן של מגיפה, ר"ל, וכפי שאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁶¹, שהקב"ה הבעיר את חומות הגלות ("דער אויבערשטער האָט אָנגעצונדן די גלות-ווענט"). וזהו ענין שאין צורך בראיות והסברות לזה, אלא רואים זאת במוחש.

רואים במוחש שכמה וכמה מישראל, בחוץ-לארץ ובארץ הקדושה ת"ו, נאבדים מהיהדות. הם הולכים בדרך עקלתון ("אויף אַ קרומען וועג") המובילה אותם לכך שיהיו, חס-ושלום, מנגדים על הוי' ועל תורתו.

ולכן, בזמן שכזה, זמן של שריפה, זמן שבו ילד יהודי או ילדה יהודי יכולים להיות נאבדים, חס-ושלום, מהיהדות — בזמן שכזה אין ללכת לבית-דין ולחפש בספרים אם מותר לו לבטל שעת לימוד לשם כך או לא, ועוד שאלות כיו"ב, כיון שכל רגע שדוחים זאת הוא סכנה, — יש לפעול!

בזמן שכזה צריך כאו"א מישראל לעורר את הקנאות שבנפשו — שענין זה יכול להעשות ע"י פנימיות התורה — ולצאת מד' אמותיו הפרטיים, ללכת לבנ"י ולדבר עמהם בדרכי נועם ובדברי רגש.

— אין להכנס עמהם בוויכוחים של שכל ("אויס'טענה'ן זיך מיט זיי מיט שכל'דיקע ויכוחים"), כיון שבשעת שריפה אין זמן לזה, ובכלל — כשמדובר ע"ד פקוח נפשות אין משפיעים על הזולת ("נעמט מען ניט יענעם") ע"י שכל. יש לדבר עמהם ברגש — נשמה-ווערטער —

(159) פדר"א ספכ"ט. אבודרהם הלכות ברית מילה.
 (160) ראה פרש"י בחוקתי כו, מב. רמב"ם הל' מלכים פי"ב ה"ב. ועוד.
 (161) אנ"ק שלו ח"ו ע' שעב (נעתק ב"היום יום" בתחלתו).

(155) בלק כה, ח.
 (156) תוס' סוטה ספ"א (יד, א ד"ה מפני).
 פדר"א ספמ"ה. ועוד. וראה גם "רשימות" חוברת נ (ס"ה).
 (157) פינחס כה, יב.
 (158) נסמן באג"ק ח"ג ע' קס.

ובכך להדליק את האש שבהם, "רשפי רשפי אש שלהבת יה" ¹⁶², ואזי — "ותעצר המגפה".

ואזי זוכים ש"פינחס זה אלי", שיבוא "לפני בוא יום ה' הגדול והנורא, והשיב לב אבות על בנים וגו'" ¹⁶³, ויבשר את הגאולה ע"י משיח צדקנו במהרה בימינו.

* * *

לא. כל ישראל הם מאמינים בני מאמינים ¹⁶⁴ ככל י"ג העיקרים, שביניהם גם האמונה בביאת המשיח ¹⁶⁵. אבל אעפ"כ, כדי שהאמונה לא תהי' בבחינת מקיף, אלא תאיר בפנימיות ותפעל בחיי היום-יום במחשבה דיבור ומעשה שיהיו חדורים בהכנה לביאת המשיח — הרי זה ע"י לימוד פנימיות התורה, לימוד תורת החסידות דוקא.

— גם כאשר לומדים חסידות יכול להיות לפעמים שלא יועיל הדבר לפעול שהאמונה בביאת המשיח תחדור בפנימיות, אבל ללא לימוד החסידות בודאי לא יתכן שהאמונה בביאת המשיח תחדור בפנימיות. וכאשר לומדים חסידות, הרי סוף-סוף פועל הדבר, והיינו, שהולכים ומתקרבים צעד אחר צעד עד שהאמונה בביאת המשיח מתחילה להאיר בפנימיות כמוח ובלב, ופועלת במחשבה דיבור ומעשה שהם עיקר הכל.

וכשם שנתבאר לעיל (ס"ל) שעכשיו אין פנאי לויכוחים ("אויס'טענהין זיך"), אלא לכל לראש צריכים לעשות בפועל — כן הוא גם בנוגע ללימוד החסידות, שעכשיו אין פנאי להתווכח ולהסביר לכל אחד בפרטיות את ההכרח שבלמוד החסידות, אלא צריכים לפעול שלכל לראש יתחילו ללמוד חסידות, וכאשר יתחילו ללמוד — לא על מנת לקנות ח"ו, אלא כדי לראות מהי תורת החסידות — אזי יקויים "טעמו וראו כי טוב הוי'" ¹⁶⁶,

— פעם אחת הגיע אדמו"ר הזקן לשקלאב, בתקופה שבה סבלו החסידים רבות מרדיפותיהם של המתנגדים, וכאשר עלה על בימת בית-הכנסת כדי להשיב על הטענות והשאלות שהכינו עבורו, אמר תורה קצרה — כפי שנהג בתקופה ההיא לומר תורות קצרות, וכדרכו —

162) שה"ש ח, ו. וראה סה"מ תשי"ג ע' 113. ת"מ ח"ד ע' 292. ועוד.
 163) מלאכי ג, כג-כד.
 164) תהלים לד, ט.
 165) פיהמ"ש להרמב"ם סנהדרין ר"פ חלק.
 166) שבת צז, א.

בניגון¹⁶⁷: "טעמו וראו כי טוב הוי', פאָרזוכט און זעהט אַז דער אויבערשטער איז גוט"... וכשריר מהבימה, רצו אחריו כמה מנינים של אברכים, אשר במשך הזמן נעשו מעמודי החסידות!

צריכים איפוא להשתדל שיתחילו ללמוד תורת החסידות, וכאשר רק יתחילו ללמוד, אפילו באופן של טעימה — "טעמו", אזי יראו — "וראו" — את ה"טוב הוי'" שבתורת החסידות, ואשר ללא תורת החסידות אי אפשר לצאת מהבוץ והחושך שבו נמצאים, ולאידך גיסא, גדול כחה של תורת החסידות לפעול גם על מי שרק מתחיל לעסוק בה, כמשל¹⁶⁸ הנכנס לחנותו של בשם, שגם כאשר עדיין לא לקח כלום, קלט כבר ריח טוב.

וכיון שפנימיות התורה היא "טל תורה", "טל שעתידי להחיות בו את המתים"¹⁶⁹, הרי בודאי פועלת היא עצירת המגיפה, ויתירה מזה, שמלכתחילה לא יהי' ענין של מיתה ח"ו¹⁷⁰,

ועי"ז מקרבים את ביאת המשיח — שהרי "הנה זה עומד אחר כתלנו"¹⁷¹, "ער שטייט הינטערן וואַנט", וע"י לימוד החסידות פועלים שיבוא ויתגלה מעבר זה של הכותל ("פון דער זייט וואַנט"), ויציאנו מהגלות, במהרה בימינו.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן (עוה"פ) "אני מאמין".]

אח"כ צוה לנגן ניגון אדמו"ר הזקן בן ד' הבכות, ולכפול בבא הרביעית ז' פעמים. ואח"כ אמר:]

פעם נהגו חסידים¹⁷² — וכנראה יש שנוהגים כן גם כיום¹⁷³ — להיות ערים כליל ששי (הלילה השייך לערב שבת). והיסוד לזה — מ"ש אדמו"ר הזקן באגרת התשובה¹⁷⁴ בנוגע להקדמת תשובה תתאה בתיקון חצות, ש"עכ"פ לא יפחות מפעם א' בשבוע לפני יום השבת כנודע ליודעים שהשבת היא בחי' תשובה עילאה, ושבת אותיות תש"ב אנוש כו".

167) וגם כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר זה בניגון הידוע (המו"ל).

172) ראה לקו"ד ח"ד תשכח, ב. סה"ש תרצ"א ע' 208. תש"ו ע' 43.

168) פרדר"א פכ"ה. 169) לשון אדה"ז בתניא ספ"ו. וראה הנסמן ב"מ"מ, הגהות והערות קצרות" לשם (ע' רכד). 170) חסר קצת (המו"ל). 171) שה"ש ב, ט. וראה שהש"ר עה"פ

173) ע"ש חסר קצת (המו"ל). 174) ועש"ק כל הלילה, ותלמד אז רק נגלה ונטתר". (שם, ח.)

174) ועש"ק כל הלילה, ותלמד אז רק נגלה ונטתר". (שם, ח.)

וכיון שבהשגחה פרטית נערכת התוועדות זו בליל ששי — זימן הקב"ה שיוכלו לקיים מנהג הנ"ל באופן שהתשובה תהי' בשמחה.

[וצוה כ"ק אדמו"ר שליט"א שינגנו הניגון "ניע זשוריצי כלאָפּצי", ומי שרוצה לרקוד — מה טוב. ובאמצע הניגון עמד כ"ק אדמו"ר שליט"א מלוא קומתו ורקד על מקומו משך זמן רב.
[ואח"כ אמר:]

לב. לאחרי כל העילויים של התוועדות בכלל, ובפרט התוועדות חסידית, ובפרטי פרטיות התוועדות שבה נותנים שבח והודי' להשי"ת על פדייתו של איש כללי וכלל ישראל¹⁷⁵ — יש לזכור שתכלית הכל הוא — פועל ממש, בלימוד התורה וקיום המצוות.

וכשם שבנוגע לנגלה דתורה הרי תלמוד תורה אין לה חליפין, היינו, שאין לך דבר — אפילו דבר היותר נעלה — שבו יכולים לצאת י"ח במקום לימוד התורה, כמו כן — ובמכ"ש וק"ו — אין לך שום דבר בעולם שיכול להיות תחליף ללימוד פנימיות התורה, ובמילא, צריך כאו"א ללמוד חסידות בפועל ממש בכל יום, כל אחד לפי ערכו, מעמדו ומצבו, מתוך תקוה ובקשה מהשי"ת שיתעלה למעמד ומצב נעלה יותר, ואז ילמד תורת החסידות באופן נעלה יותר.

סוף-סוף ילמדו כל בני ישראל תורת החסידות ויהיו חסידים, אבל אנו, שהקב"ה זיכה אותנו שאנו הולכים בראש, בבחינת "החלוץ הולך לפניהם"¹⁷⁶, צריכים לקבוע עתים בכל יום לתורת החסידות, וללמוד בפועל ממש, מתוך ספר או כתב, ובאופן שהלימוד יהי' אליבא דנפשי', שעיי"ז יתוסף סיוע בכל עניני העבודה שבמשך כל היום, הן בלימוד נגלה דתורה, הן בתפלה, הן בקיום המצוות, וגם בעבודה בעניני הרשות.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:) יעזור השי"ת שילמדו חסידות מתוך חיות וחום ("מיט לעבעדיקייט און וואַרעמקייט"), והלימוד יפעל שיהי' תוספת אור וחום ("סיזאַל ווערן ליכטיקער און וואַרעמער").

לג. [כ"ק אדמו"ר שליט"א הזכיר אודות אמירת ברכה אחרונה, באמרו שע"פ דין צריכים לברך מיושב¹⁷⁷, ובודאי ימצא כאו"א מקום

176) יהושע ו, יג.

177) טוש"ע (ואדה"ז) או"ח סקפ"ג ס"ט

(סי"ב).

175) ראה מכתב בעל הגאולה לחגיגת

י"ב תמוז הראשונה בשנת תפ"ח (אג"ק שלו

ח"ב ע' פ).

לישב ולכרך ברכה אחרונה. ולאחר אמירת ברכה אחרונה, טרם צאתו,
אמר:]

כאמור לעיל — ימשיכו להתוועד גם מחר, וביום הש"ק, כולל
ובמיוחד בנוגע להתכלית של ההתוועדות בנוגע לפועל ממש, אצל כל
אחד לפי ענינו.

ויתן השי"ת שנפגש בהתוועדויות חסידותיות ובשמחות אצל בני
ישראל ("אידישע שמחות"),

ונזכה כולנו, בתוך כלל ישראל, לזמן שבו יהפכו הימים הבאים
לקראתנו — לששון ולשמחה¹⁷⁸, ע"י משיח צדקנו.

(178) ראה זכרי' ח, יט. רמב"ם הל' תעניות בסופן.